

Broj 10.

Ljubljana, oktobar 1931.

God. XIII.

Majcan Ivo, Senj:

Domovina iznad svega!

Sve nas upućuje, bodri, govori nam da domovinu ljubimo iznad svega. Svesna i požrtvovna ljubav prema svojoj državi najpouzdanije je oružje s kojim ćemo je obraniti od njenih neprijatelja, ali je ujedno uz nesebičan rad i najuspešnije sredstvo za podignuće njene moći i slave.

Životu treba večne vatre, jer bez nje nema korisnog poletnog i slobodnog života.

U nama naraštajcima leži budućnost domovine. Mi smo cvet naroda, iz koga će se razviti i sazreti plod, kojim će se okrepiti ceo narod i država.

Zato, naročito nama naraštajcima treba vatre, treba plamsajućeg žara, koji će zagrejati naša srca, podignuti, oplemeniti i poletnim učiniti naše duše, ojačati naš moral i značaj. Time ćemo postati valjani požrtvovni i nepokolebivi zaštitnici, nosioci i širitelji svete i spasonosne sokolske misli. Nama mora biti uzvišena nesebična i požrtvovna ljubav za svoj narod i domovinu.

Da, draga i poletna braćo naraštajci, jedino iz takve ljubavi plamsa i bukti ona sveta vatra, koja zagrejava sokolska srca, obuhvatajuć i grejuć ceo narod. Nema uzvišenije ljubavi od ljubavi za svoj narod i domovinu! Takva ljubav i vatra mora nas uvek na svakom koraku i u svakom činu pratiti i grejati. Ona mora biti u nama utelovljena; mora nas dizati i krečiti, a preko nas našu okolinu i ceo narod.

Zaokupivši naš um i upravljajući svim našim osećajima, ona će nas učiniti vrednim i dostojnim naslednicima naših slavnihih preda, onih legendarnih junaka, koji su neustrašivo i s ponosom položili svoje živote na žrtvenik našeg oslobođenja i ujedinjenja, i time proneli širom sveta slavno ime Jugoslovena.

Oni padoše, da uzmognete vi živeti slobodni, upoznati, proceniti, zavoleti i u sebi uteloviti onu požrtvovnu ljubav i sokolsku misao, koja će učiniti od vas odvažne i nepobedive junake, koji će ljubomorno bdeti nad srećom porodne majke Jugoslavije.

Nedajte zato da ta vatra i ljubav ikada u vama ugasne, već nastojte da se što jače usplamsa i razbukti.

Znam, vi ćete uvek ostati čvrsti stubovi, na kojima će počivati bezbednost, moć i veličina naše ujedinjene domovine. Uvek ćete budno paziti na naše neprijatelje, čuvajući jedinstvo naroda i nedeljivost države, i sećati se onih lepih i ugodnih časova, u kojima ste se nadahnjivali ljubavlju za svoga Kralja, Narod i Domovinu.

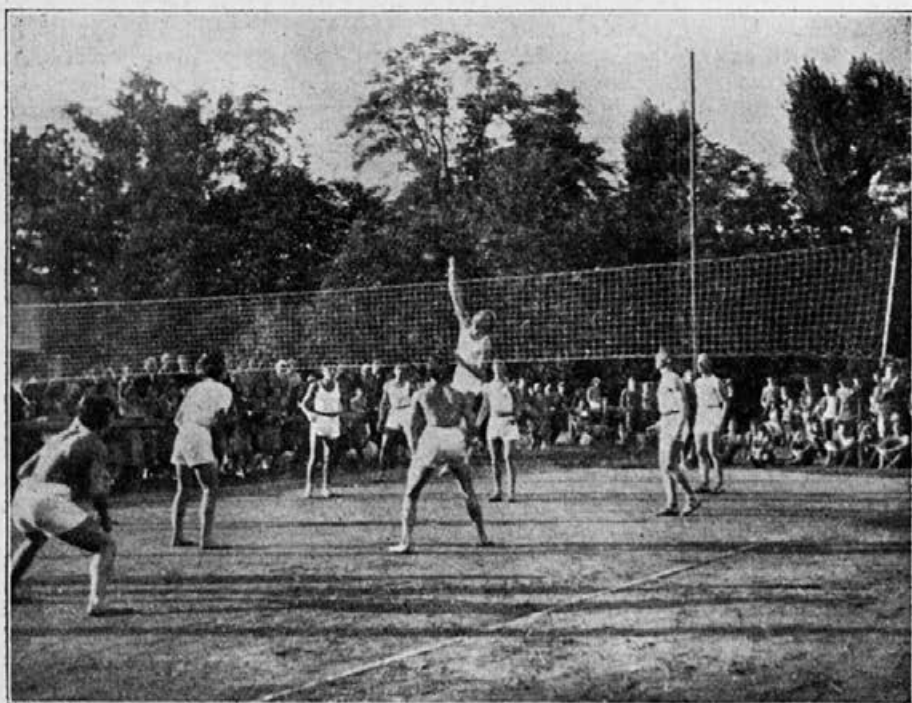
Vi znate, da se s osobitim zadovoljstvom sećamo onih lepih doživljaja, koji su nas obradovali, pogotovo ako su nečim dobrim svračali na sebe našu

pažnju. Naročito u sokolskom životu ima dosta takvih doživljaja, jer smo tu već od mladih dana uvek u društvu braće raznih staleža. Staleži ne utiču, a niti smeju uticati na ocenjivanje Sokola, jer za ocenjivanje Sokola važe: poštenje, iskrenost i dobrota srca, plemenitost i čistoća duše, stalnost morala i značaja i sve vrline, koje moraju resiti potpuna, skoro savršena čoveka.

Rado se sećamo kako smo prvi put stupili u sokolanu, gde smo bili ugodno iznenađeni, našavši se među svesnom, požrtvovnom i ustrajnom braćom, među istomišljenicima, koji su svojevolejno ostavili ulična, zakutna i nedisciplinirana društva i došli u sokolanu: u školu telesnog, duševnog i moralnog uzgoja, u hram ljubavi, istine, dobrote, pravde i lepote, u zavetište jednakosti, bratstva i slobode.

Uveren sam i mogu ustvrditi, da je mnogi Soko baš u sokolani prvi put osetio što je bratstvo i sloga, što je pojedinac prema celini, ali i koliko za celinu vredi i što se sve može postići, kada se svi svojevolejno i s razumevanjem podvrgnu jednoj zajedničkoj volji i misli. A ta volja i misao potiču na poletan, požrtvovan, ustrajan i nesebičan nacionalni rad za očuvanje narodnog i državnog jedinstva, za podignuće telesno, duševno i moralno jakih i zdravih i nacionalno svesnih građana

U sokolani je mnogi prvi put osetio ponos i samosvest, samopouzdanje i upoznao korist zajedničkog rada za dobro celine. Tu se mnogima prvi put zarumeneli obrazi, suza sreće i ushićenja pojavila se u bistroj oku i ponosom je zadrhtalo mlado junačko srce, gledajući kako udruženi, disciplinovani i svesni pojedinci predstavljaju čvrstu jedinicu iz koje će se ustrajnim i požrtvovnim radom i iskrenom ljubavlju prema svome narodu i državi razviti svesna i nepobediva sila, koja će podignuti i preporoditi Slovenstvo i povesti ga putem slave u lepšu budućnost.

Savezno takmičenje u odbojci u Mariboru: Češki Igrač pred oštrim udarcem

Savezno takmičenje članova i muškog naraštaja u odbojci.

Takmičenja u odbojci za prvenstvo Saveza za članove i muški naraštaj vršila su se dne 13. septembra u Mariboru

Ta takmičenja, koja su prva svoje vrsti u jugoslovenskom Sokolstvu — dosada nismo imali isključiva takmičenja u igrama — jasno su pokazala, da se ta lepa i telesno uzgojna igra gaji u našim društvima s veseljem i razumevanjem. Lanjske godine, kada su se takmičenja održavala u okviru sve-sokolskog sleta u Beogradu, takmičilo je jedva 6 članskih vrsta. Ove godine je učestvovalo već 14 članskih i 9 naraštajskih momčadi, koje su pak pre u svojim župama morale odneti prvenstvo.

Takmičenja počela su u 7 sati izjutra na tri igrališta Sokolskog društva Maribor-matice. Igralo se je po izlučnom sistemu, t. j. da je iz daljnjeg takmičenja ispadla ona momčad, koja je izgubila jedno takmičenje.

Žreb je odredio za članove u prvom kolu sledeće protivnike: Novi Sad-Karlovac, koji su igrali 15 : 7, 15 : 2 za Novi Sad; Kranj-Sušak-Rijeka 15 : 3,

Savezno takmičenje u odbojci u Mariboru: Češka i Jugoslovenska pobjednička vrsia (Ž. Maribor). - U sredini s leve na desno: br. Opravič, sudac ČOS, savezni načelnik br. Bajželj, vođa češke vrste br. Benda, vođa takmičenja br. Mačus

15 : 1 za Kranj; Osijek-Celje 15 : 7, 15 : 1; Novo mesto-Vel. Bečkerek 15 : 7, 15 : 9; Ljubljana-Varaždin 15 : 8, 15 : 11; Zagreb-Bjelovar 15 : 9, 15 : 2; Maribor-Beograd 15 : 2, 15 : 1. U drugom kolu igrali su pobjednici iz prvog kola i to: Kranj-Novı-Sad 15 : 7, 15 : 8; Osijek-Vel. Bečkerek 15 : 5, 15 : 5; Ljubljana-Zagreb 15 : 13, 18 : 16. U trećem kolu igrali su pobjednici iz drugog kola i Maribor, koji u drugom kolu nije imao protivnika: Osijek-Kranj 15 : 4, 15 : 13 i Maribor-Ljubljana 15 : 13, 15 : 11. Za konačnu odlučnu borbu dakle plasirali su se Maribor i Osijek, koja je bila određena za popodne.

Istovremeno igrao je također i naraštaj U prvom kolu igrali su: Beograd-Varaždin 15 : 13, 15 : 13; Maribor-Novo mesto 15 : 0, 15 : 3; Osijek-Bjelovar 15 : 3, 15 : 5; Ljubljana-Celje 15 : 3, 10 : 15, 15 : 12. Zagreb, koji u prvom i drugom kolu nije imao protivnika, igrao je tek u odlučnom takmičenju.

U drugom kolu su rezultati sledeći: Maribor-Beograd 15 : 7, 15 : 9; Ljubljana-Osijek 15 : 6, 15 : 10. U trećem kolu pobedio je Maribor Ljubljanu u razmeru 15 : 6, 15 : 10. Za popodnevno odlučno takmičenje plasirale su se momčadi Maribora i Zagreba.

Kako su sva takmičenja završila u 11 sati, igrala je s Mariborom momčad iz Kromežiža, prvak čehoslovačkog Sokola, koga je naš Savez pozvao na takmičenje sa našim prvakom, da bi nam pokazali način njihove igre. Mirna, promišljena i oštra igra gostiju zadivila je sve gledaoce i same takmičare. Najbolji rezultat domaće momčadi bio je 15 : 6 za Čehoslovake.

Popodne u 14:30 sati stupio je u odlučnu borbu muški naraštaj Maribora i Zagreba, u kojoj je trebalo izvojštiti ponosni naslov državnog prvaka i dobiti savezni prelazni dar. Zagrepčani, koji su inače povelu lepu ali ipak neodlučnu igru, morali su podleći boljemu protivniku, koji je vodio oštru i brzu igru, sa rezultatom 15 : 0 i 15 : 2.

Sledila je zatim odlučna borba za prvenstvo članova i to između Maribora i Osijeka, koja je nakon dosta oštre igre završila sa 15 : 10, 15 : 10 za Maribor. Odmah zatim održano je oficijelno takmičenje između jugoslovenskog i čehoslovačkog prvaka. Kako već rekosmo, Čehoslovaci imaju kolosalnu tehniku i rutinu i domaći uopće nisu došli do izražaja. Podlegli su u razmeru sa 15 : 4, 15 : 0. U igri braće Čehoslovaka imali su naši takmičari priliku da vide mnogo novoga i korisnoga, naročito što se tiče precizne i smišljene igre — ta što se toga tiče bilo je jedva polovica jugoslovenske momčadi na poprečnoj visini — i nadam se, da to nisu mimoišli.

Takmičenju su, među drugima, prisustvovali savezni načelnik br. Bajželj i savezna načelnica s. Skalarjeva. Voda takmičenja bio je br. Mačus.

Naveče u Narodnom domu bili su prvcima takmičenja, članovima i naraštaju župe Maribor, izručeni prelazni darovi, kao pobednicima, koji su to po svemu i zaslužili.

Ne sumnjam, da su ovogodišnja takmičenja uvelike pripomogla još većem razmahu odbojke. To pak u velikoj meri ovisi i od samih takmičara, kako članova, tako i naraštajaca.

**Borba
za loptu ...**

Ob stoletnici rojstva Frana Levstika.

Fr. Levstik se je rodil 28. septembra 1831. v lepi okolici Velikih Lašč na Dolenjskem, odkoder sta tudi Trubar in Stritar. Rodil se je v dobi, ko se je bilo bati, da Slovenci utonejo v nemškem morju. Kar je bilo slovenske inteligence, je bila po večini pasivna, ali je celo prehajala v sovražni tabor. Res nas je zbudilo leta 1848., toda nismo si bili na jasnem glede zgodovinske in politične ideje Slovencev in tudi pravih voditeljev nismo imeli. Na mladinsko deklaracijo, zedinjeno Slovenjio, iz leta 1848. so sčasoma pozabili in oče Bleiweis, ki je leta 1848. kot voditelj še ustrezal, je v šestdesetih letih odpovedal. Lastil si je sicer politično in literarno vodstvo, ki mu pa ni bil več kos.

V to dobo je vraščal Fr. Levstik. Spoznal je, da je ta narod brez bodočnosti, posvečen smrti ako se v njem ne razmahnejo vse sile in ne vzplamti volja do lastnega življenja. In tako je postal Levstik vse obenem: pesnik, pripovednik, organizator, časnikar, filolog, politik, bojevnik za resnico in poštenje.

Pred Levstikovim nastopom so v naši literaturi gospodarile »Novice«, ki so predvsem obravnavale kmetijske in obrtno-rokodelske zadeve ter se niso dosti brigale za poezijo in jezik. Toda leta 1854. smo dobili Levstikove pesmi, ki so nadaljevanje Prešernove poezije in domače dejanje. V njih se izpričuje domača umetnost, ki je odsev narodnega življenja. Mladi seme-niščnik Levstik je pa to zbirko drago plačal. Ker svojih pesmi ni hotel preklicati (očitali so jim bogokletstvo), je moral v negotovo bodočnost, v bedo in na trdo pot, ki ga je čakala kot študenta brez mature. Ni se poniževal, kakor se tudi pozneje ni, ko je učil kranjskega deželnega predsednika Conrada kavalirstva.

Leta 1858. nam je dal troje del: Napake slovenskega pisanja, Potovanje iz Litije do Čateža in Martina Krpana. Dela pričajo o veliki ljubezni do živega narodnega jezika, do domačih snovi in zadnji sta obenem vzor, kako je treba pisati. Napake so ostra obsodba tedanjega napačnega pisanja, Potovanje je načrt, kako se naj naše slovstvo razvija, Martin Krpan pa, ki je podoben srbskemu junaku Kanjošu Macedonoviću, je poleg dejstva, da je napisan tako, da vidi Slovenec Slovenca v knjigi kakor svoj obraz v zrcalu, huda obtožba Slovanom krivičnega Dunaja in zahteva po lastnem načinu življenja.

Levstikovo življenje je bilo trdo, polno pomanjkanja in preganjanja. Očitali so mu celo narodno izdajstvo. Pa kljub vsemu trpljenju se je Levstikovo leposlovje tupatam usmerilo v bridko resno komedijo, kakor jo najdemo n. pr. v Desetem bratu, kjer se Zlatorepec — Levstik posmehuje časti, ljubezni, učenosti, denarju. Martin Krpan je parodističen življenjepis pozabljenega naroda, ki se ne zaveda svoje cene, a v Zlatorepcu, glavnem junaku Desetega brata, je Levstik v glavnih potezah opisal sebe in svojo usodo.

Kot organizator je Levstik deloval v tržaški čitalnici, pri Slovenski Matici, pri Južnem Sokolu, Dramatičnem društvu in kot kritik pri ljubljanski čitalnici. Oskrbel je slovensko telovadno terminologijo in je z Dramatičnim društvom utemeljil slovensko gledališče.

Levstiku časnikařu je bilo osnovno načelo trdno jezikovno znanje, dalje pa resnica in poštenost. Zadnji zahtevi sta ubili njegov in Vilharjev list »Naprejek« ter njegovega »Pavliho«, kjer je šibal Nemce in nemškutarje, slovenske prvake in mladinceve.

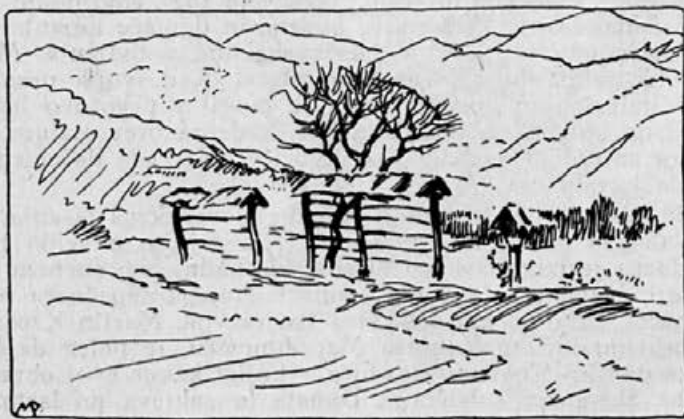
Jezika se je učil iz živega narodovega jezika svojega domačega kraja, iz srbskih narodnih pesmi ter iz Miklošičevih del o stari cerkveni slovanščini in slovanskih jezikov. Bil je naš prvi jezikovni kritik, ki pa je v svoji starejši dobi šel predaleč in je začel jezik natezati na staro cerkveno slovansko kopito.

Levstikovo geslo in smer njegovega organizatoričnega in političnega delovanja je bila narodova osamosvojitev. Hotel je, da postane naša kultura slovanska, in zato je razumljivo, da je povsod iskal znake naše narodnosti, celo pri pipcu in kresilni gobi. Ni maral hlapčevati Nemcem, želel je iz kulturno podrejenega naroda napraviti kulturno samosvoj, slovansko orientiran narod.

Kakor smo se uverili, je Levstikovo delovanje obsegalo skoraj vsa polja takratnega slovenskega življenja. Župančič je o njem zapisal, da ni bil »za našo prozo nič več, nič manj nego Prešeren za vezano besedo, temelj in vogelnik«.

Ob njegovi stoletnici izdajamo njegovo Zbrano delo in Pisma ter mu s tem izkazujemo svojo hvaležnost. Ne pozabimo pa, da Levstik poleg vsega svojega obsežnega delovanja ni poznal ne v kritiki, ne v društvenem življenju in ne v politiki kompromisa! Ostro je preudaril duhovne in politične potrebe svojega naroda in je mlatil po lažnivih voditeljih in škodljivcih naše literature. Bil je osebnost, bil je eden izmed naših stebrov: Prešeren-Levstik-Cankar.

Še to! Levstik je bil med prvimi, ki so prevajali iz srbohrvaščine in je ponovno zahteval politično sodelovanje s Hrvati, ker je pač dobro vedel, da silnega nemškega pritiska ne bi vzdržali sami

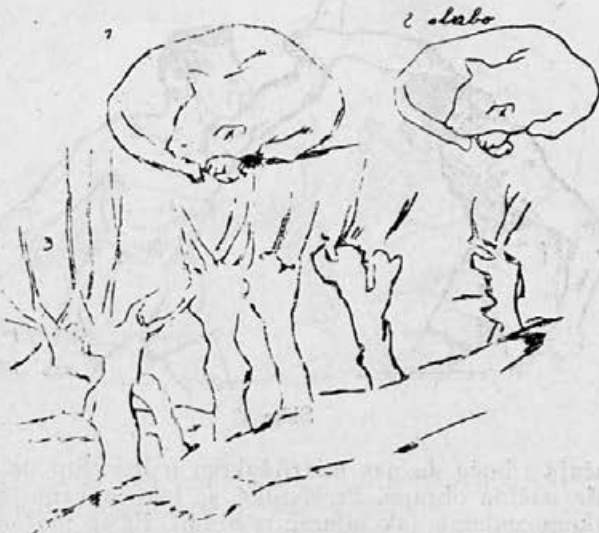

Medič Pavel, Ljubljana:

Risanje s olovkom.

Na šetnji zastalno ćeš naići na lepe motive, koje bi rado narisao, ali moguće nemaš pri sebi potrebnog pribora, kao boja i t. d. Olovka u džepu pak neće ti smetati, a također imaćeš i komadić papira, na koji ćeš staviti ono, što ti je uzбудilo pozornost.

Olovka je posve jednostavan materijal, pa ipak i s njome možeš sa par skromnih poteza da u suštini prikažeš predmet isto tako, kao da bi se poslužio sa mnoštvom boja. Olovka nam služi u prvom redu za skice, koje načinimo u najkraće vreme, kada na nas još jako deluju prvi utisci predmeta. Slike u olovci, koje su u tančinama izrađene, mrtve su i nemaju one živosti kao lake skice. Za risanje s olovkom najprikladniji je

ne previše hrapavi papir i meka olovka.

Crte s olovkom moraju biti meke, ne oštre i utisnute u papir. Obrisi nesmeju biti oštri i žičasti, kao da bi predmet bio obrubljen žicom (sl. 2). Tako bi n. pr. mačka na slici 1, obrubljena s jednakomernim oštrim obrisom, delovala tvrdo i neistinski, ta mačka ipak ima meku dlaku. Slika 3 prikazuje nam vrbe u lakim obrisima. Sene možeš izvadati glatko (kao na slici 4 dole pod rukavom, crtasto (pozadina na desno) ili pak da križaš crte (pozadina na levo).

Sada pak papir u ruke i hajd u prirodu; vratićeš se zadovoljan i vedrog duha.

Miroslav Novak (Sokolské besedy):

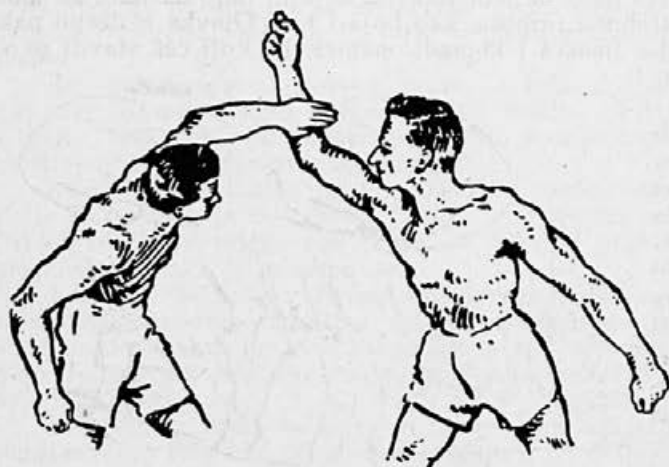
Samoobrana.

III. i IV.

Pre nego se pozabavimo pojedinim obranama protiv raznih napadaja, moramo se najpre naučiti, kako treba dočekati napadaj protivnikovog lakta s rubom ruke maloga prsta. To vežbamo na dva načina. Jedan označuje gornji zamah, udarac šakom u glavu odozgo, zaušnicu, zamah i t. d. Izvada

ih se naravno tako, da ih se može pravodobno ustaviti i da zaista ne udarimo, ako protivnik slučajno ne prepreči napad.

Ispočetka napadamo veoma lagano, zatim pak pospešujemo nasrtaje. Izvadamo ih također i u časovima, kada ih neprijatelj ne očekuje i time ga iznenadimo. Drugi pak odbija napadaje naglim udarcima ruba ruke maloga

Slika 1

prsta, kojim pokušava pogoditi protivnika otprilike posred donjeg laktusa. Dobro izveden udarac prilično zaboli i protivnika u nekoliko prestraši. U istom času pak moramo preći u protunapadaj. (Slika 1).

Naučimo se dočekivati udarce obim rukama. Desnom i levom, izmjenično, jer nije svaki protivnik desnoruk.

Pretpostavimo, da nas je neko napao iz udaljenosti od par ko-

račaja i hoće da nas udari šakom u lice. Što da učinimo? Možemo izabrati više načina obrane. Protivniku se lako ugnemo na desno i sami mu levom rukom zadamo jak udarac u bradu. Ili se možemo ugnuti na levu stranu i nutarnjim rubom desne ruke darimo protivnika u želudac. Pri otkokolu možemo da ga udarimo u noge ili u trup.

U zadnjem času koračimo malo po strani na desno, tako da nam protivnik prođe mimo levoga lica. Ruku protivnikovu zadržimo desnom rukom na levoj strani vrata. Zatim se naglo okrenemo na desno, stupimo levom nogom pre protivnikove noge, da ne može napred, i levom rukom snažno udarimo po njegovom laktu. Time mu u laktu iščašimo ruku. (Slika 2).

Ako imamo protivnika tik iza sebe, možemo završiti borbu na taj način, da ga zaručnim podizanjem i pretklonom bacimo preko sebe. Protivnik će pasti na hrbat. Pad na tvrdu zemlju većinom je dovoljan. Ipak iz opreznosti ne smemo pustiti njegovu ruku, već ju povrh laktusa pritisnemo kolenima i tako ju iščašimo. Pri vežbanju toga zahvata, popustite protivniku da može okrenuti ruku s laktom uzgor, jer bi mu inače mogli slomiti ruku.

Protivnikov napadaj možemo dočekati rubom maloga prsta leve ruke, ako njime udarimo protivnika u donji lakat te mu ruku svinemo, nogom načinimo ispad za protivnikovim hrptom i desnim laktom obuhvatimo ga čvrsto oko pasa. Pretklonom laktusa dignemo ga na svoj bok. Zatim ga spustimo na levi bok na zemlju do desne noge. Jednim kolonom mu poklekne-

Slika 2

na desni bok, da nam ne može ništa, a levom nogom mu pokleknemo do glave i njegovu desnu ruku izvinemo nad svoje levo stegno. (Slika 3).

Trebamo se još pozabaviti obranom protiv donjeg zamaha. Taj napadaj inače nije čest, ali nas ipak ne sme iznenaditi.

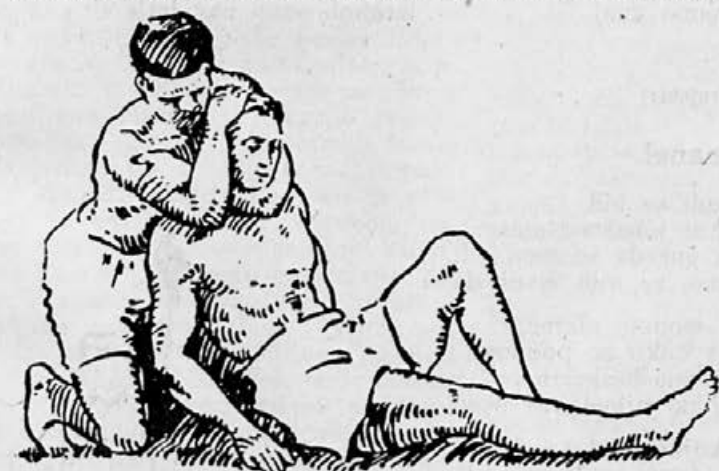
U tom slučaju napadu se nećemo moći ugnuti, a odbićemo ga udarcem, koji ćemo izvesti rubom maloga prsta leve ruke odozgo na levo prema dole i nato dobro zamahnemo i udarimo desnicom ili pak zamahnemo kolenom u trbuh.

Između obrana, koje smo naučili već u prijašnjim poglavljima, možemo upotrebiti podizaj na bok i iščašenje ruke na zemlji, prelom ruke preko ramena ili zaručni podizaj, koji ujedno spojimo

s iščašenjem ruke na zemlji, zatim kad smo zgrabili protivnikovu ruku obim rukama odozgo te ju okrenuli i dignuli visoko nad ramenom.

Pri napadaju protivnik se kreće napred. To treba iskoristiti. Dočekajmo napadaj desnom rukom odozgo i usmerimo ga na desnu. Skočimo protivniku

za hrbat i zgrabimo ga oko pasa. Dignemo ga s trbušnim podizajem i pre nego ga bacimo na zemlju, pustimo prvotni zahvat te ga jednom rukom primimo za vrat tako, da se njegova brada nađe u kutu našega lakta. Drugu ruku položimo mu gornjim laktom na rame i još ju zahvatimo dlanom prve ruke. Slobodnom rukom pak pri-

Slika 4

tiskamo protivnikovu glavu u zatiljku napred. Pri tome se sve to više naginjemo prema zemlji, pritiskajući protivnika sve jače i jače, suzujući stiskanjem sve više zahvat oko vrata i na taj ga način gušimo.

Protivnikov napadaj odbijemo ako udarimo dlanom leve ruke s vanjske strane njegov lakat. Time protivnika nekako zavrtimo i skočimo mu za hrbat. Obim rukama primimo ga za ramena. Kolenom zamahnemo u bedra ili stopalom u potkoleno te ga nauznak srušimo na zemlju. Na zemlji ga udaramo u lice petom.

(Nastaviće se.)

Naši pesnici

Dr. V. V. Rašić, Beograd:

Baba i unučad.

Igra baba s unucima
ne zna jadna s kim će pre,
i doleće tako svima —
veselo je skupa sve!

Igraju se konja vranca
šapca — lapca u sav poj —
igraju se laka tanca
sve uz kikut, Bože moj!

Deca mila ne bi stala
igrala bi ceo dan —
al' je baka posustala
i umornu hvata san.

I zaspala na tenani
blaženim se krepí snom —
a unučad vragolani
poleteli snagom svom:

Pa je kite i kindure,
od radosti srećna sva,
pa se diče i šepure —
joj, da baka samo zna!

I uz igru pesme poju:
»spavaj, bako, laku noć!
I ljubeći baku svoju:
»Bog ti bio u pomoć!«

A baka im snove sneva,
uživanju nikad kraj:
srce, duša sve joj peva,
oko nje je pravi raj!

Još kad vide da je mlada
i da mladost večno sja —
probudi je vera, nada
i radosna kliknu sva:

»Deco moja, sokolovi,
u vama sam mlada ja,
vi ste moji dani novi
i sa vama večnost sva!

Dok me krasi neven cveće
od unuka divan splet,
umreti vam baka neće —
igrajmo se u sav let!«

Slobodan Živojinović, Trnjani:

Amanet.

Očevi vaši Sokoli su bili,
ponosni, smeli, u junaštvu sjaše:
vrh krša gorda gnezda su vam vili,
braneć ih slavno, za njih život daše.

Oni su tvorci epopeje sjajne,
mučenja primer kako se podnose,
al vama daše širine beskrajne,
da mlada krila po njima vas nose.

Pamtite dela, kojim svet se divi,
od kojih gusle divne pesme snuju!
Jer onaj narod u slobodi živi
junačke pretke deca gde štiju!

Pa najezda tiranska ako kada
nagrne, da vas iz visina ruši —
bran'te gnezda pradedovska tada,
i sloga vaša silu će da sruši.

Snažite krila za puteve nove!
Letovi vaši nek visini vode!
Budite spremni kad Vođa pozove
vitešku decu Bratstva i Slobode!

Radovi našeg naraštaja

Šukrija Mujezinović, Višegrad:

Ljubav prema Otadžbini.

Dok u meni srce kuca,
a u ruci sablja blista
prema tebi Domovino,
ostaće mi ljubav čista.

Svemu čim se ti ponosiš,
svemu što se zove tvoje,
svemu tomu daće mesta
vruće grudi Sokolove.

Neka britka sablja seva,
neka sitno zrnje zuji.
Svejedno mi je, ja ću stati
i prot' gromu i proti oluji.

Jerbo nema ništa slade
svakom hrabrom poborniku,
nego za čast svog naroda
poginuti na braniku

Mirko Dukanović, Bijeljina:

Na Gučevu.

Vruć letnji dan. Sunce pripeklo i vazduh se sve trese od žara i svetlosti, dok mi zajapureni pognuto penjemo se uskim, krivudavim putem. Iako je put težak, ipak ne osećamo umor, ili bar nećemo da ga osećamo. On kao da nam sada uleva neku vrstu zadovoljstva. Naše pesme i šale mešaju se sa pesmama ptica, koje odjekuju i daleko se raznose kroz usamljenu planinu. Prolazimo pokraj provalija i gustih, neprolaznih šuma, gde, rekao bi, nikada čovečja noga nije stupila, takmičeći se, ko će prvi doći na vrh Gučeva. Napokon, nakon dugog i teškog penjanja, stigismo i na vrh. Bacismo pogled oko sebe i ostadosmo zapanjeni veličanstvenim prizorom. Dole, ispod nas, vijuga se kao zmija Drina, probijajući se između brda, dok tamo daleko na jugu stoji Zvornik kao prikovan uz brdo. Odmah ispred nas, preko Drine, izdigla se bosanska brda, išarana poljima i selima, a na severu stepeno prelaze u plodnu i lepu bijeljinsku ravnicu. S desne strane Drine, reklo bi se upravo ispod nas, polegla Loznica spojena nizom kuća na jugu sa Banjom Koviljačom...

Na najvišem vrhu Gučeva, na jednom proplanku, izdignuta je velika kamenita piramida, sa orlom raširenih krila na vrhu, kao spomenik žrtvama palim na Gučevu. A baš na Gučevu i Ceru požrtvovanje i hrab-

rost naše vojske, i njihova ljubav prema domovini, dostigli su vrhunac u strašnom svetskom ratu. Snažni i neustrašivi borili su se ovde upornije nego igde, i padali s tvrdom verom u ostvarenje ideje za koju se bore, s verom u bolju budućnost svoga naroda — u oslobođenje i ujedinjenje. Na Gučevu i Ceru položene su najbolje i najdivnije žrtve Jugoslaviji i jugoslovenskoj ideji. Puni idealizma i požrtvovnosti borili su se tu kao lavovi, zalevajući svojom krvlju svaki komad zemlje. Bezbroy znanih i nezvanih junaka ostavi na Gučevu svoje kosti.

Posle rata skupljene su kosti, rasejane po celoj planini, tih naših junaka i smeštene u kosturnicu na Gučevu, nad kojom im je u znak zahvalnosti i pieteta podignut veličanstveni spomenik koji će budućim pokolenjima govoriti o divovskoj borbi njihovih dedova, i biti večni čuvar slobode i jedinstva. On će im uvek najjasnije kazivati na koji smo način i sa koliko smo žrtava otkupili svoju slobodu i jedinstvo.

Vraćajući se dole, zaboravili smo i pesmu i šalu. Svaki se udubio u misli o velikim žrtvama, koje tu padaše, i jedina mu je želja da u tome času postane veliki pesnik, da bi mogao ispevati najbolju himnu tim najvećim žrtvama...

Iz doline se več poče dizati tama, jer sunce se već gubi iza bosanskih planina, a tamo gore, iza nas, veličanstveni spomenik stoji kao pozlaćen,

kupajući se u poslednjim sunčevim zracima... I samo sunce kao da htede odati počast divnim žrtvama, te poslednje svoje zlatne zrake posveti njima.

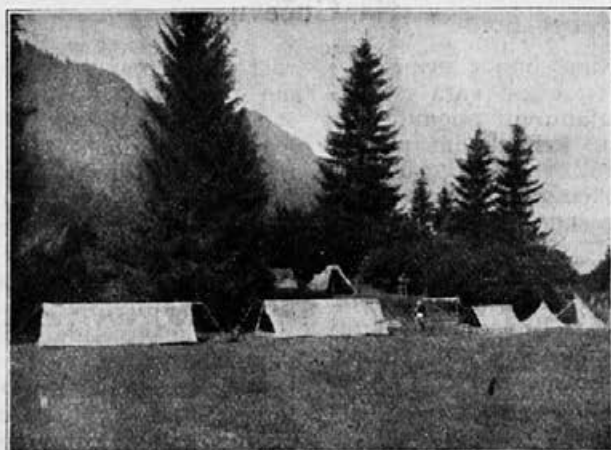
Boltežar Rado, Ljubljana-matica:

Taborenje sokolskega društva Ljubljana-matica v Ribnem.

(Od 12. julija do 8. avgusta 1931.)

Ideja, preživeti svoj prosti čas v naravi, je ideal vsakega mladega človeka. Vedno pogosteje vidiš na livadah in travnikih skupine belih šotorov, kar ti predstavlja tabore. Taborsko gibanje se vedno bolj razvija. Tudi pri nas so bila taborenja že pred več leti in kot prvi so taborili pri nas skavti. Zadnja leta si je pa tudi Sokolstvo stavilo v svoj program, da

Za tehničnega vodjo taborenja je bil določen brat Mitja, v tem že izkušen vodja. Z društveno podporo smo nakupili potrebno posodo in nekaj najnujnejšega pionirskega orodja. Najteže je bilo dobiti šotore, ki smo jih skombinirali iz vojaških in pa vozniških plaht. Rešiti pa je bilo treba še drugo vprašanje, namreč kraj, kjer bi se naj taborenje vršilo. Sprva smo bili na-

Pogled na tabor z vzhoda

Foto M. Š.

organizira čim več taborenj, posebno za mladino.

Ljubljanski Sokol, naše najstarejše sokolsko društvo, seveda ne sme zaostajati za drugimi in tako se je tudi v njem porodila misel, organizirati v počitnicah svoje taborenje. Taborenja bi se naj udeležili naraščajniki in mlajši člani. Mi smo se tega jako razveselili in komaj čakali trenutka, ko bomo zapustili mesto in se odpeljali na kmete. Začele so se priprave. Dosti je bilo govorjenja in letanja, preden smo spravili vkup vse potrebno. Sploh so nekateri dvomili o uspehu, toda započeto misel smo hoteli uresničiti, pa naj stane, kolikor truda hoče.

menjeni ob Krko blizu Novega mesta. Toda nič kaj nismo bili navdušeni za ta kraj; vsak si je želel le na Gorenjsko. Odločili smo se za krasno in edinstveno dolino Save Bohinjke med Bohinjsko Belo in Radovljico. Taborni vodja in še en starejši brat sta se podala že poprej tja in izbrala definitivno prostor ter uredila vse z lastnikom zemljišča, ki pa je, čeprav kmet, pravilno pojmoval važnost taborenja in nam šel v vsem na roko. Dve najvažnejši vprašanji sta bili torej ugodno rešeni in tabor je bil na ta način zagotovljen.

Z veliko naglico se je približal čas odhoda Vseh udeležencev nas je

bilo dvajset. Ravno prav. Veselo smo prepevali v vlaku — tovornem vagonu — in naši vrli naraščajniki-troben-tači so po poti pridno trobili in nam dvigali razpoloženje. Nad prostorom samim in njegovo okolico smo bili vsi zadivljeni. Kraj leži, kakor sem že omenil, v dolini Save Bohinjke, onkraj vasi Ribnega, tik pod strmimi pobočji Jelovce. Najprej smo se odpočili, potem pa takoj pričeli s postavljanjem šotorov. O vsem tem smo bili že poprej poučeni in nam je šlo

ljem in slastjo. Pa zopet na delo! Treba je bilo napraviti ognjišče, skopati jamo za odpadke, urediti dohod k studencu, postaviti gospodarski šotor, stojala za posodo in še eno za orodje ter še dosti drugih tabornih naprav. Prve tri dni smo imeli dosti dela in smo se le toliko odpočili, kolikor je bilo potrebno. V tem času smo se hodili kopat v jezerce, ki je stranski rokav Save. Voda v njem je kristalno čista. Skalnata okolica te spominja krasnih Triglavskih jezer.

Složna in disciplinirana družba udeležencev labora

Foto M. Š.

delo hitro izpod rok. Do večera so bili postavljeni že vsi šotori in radostnih obrazov smo zrli v svoje nove domove. Zadovoljni z vsem tem, kar smo doživeli, smo zvečer trudni zaspali.

Naslednje jutro smo vstali navsezgodaj. Prvo, kar nas je zadivilo, je bil krasen razgled. Na zapadu Triglav v vsej svoji krasoti, desno od nas Golica in Stol, proti severu pa vitki Storžič in dalje Kamniške planine! Zaspance je iztreznilo par minut jutranje telovadbe na solnčni jasi sredi samega zelenja in gora. Med tem je že vrelo mleko na provizornem ognjišču in zajtrkovali smo z vese-

Tudi čoln smo imeli s seboj in smo pridno veslali po zalivih. Res, užitek! Kar samo se nam je smejalo, ko smo opoldne sedeli pri polnih skodelicah in pridno zajemali.

Šele po treh dneh je bilo vse urejeno in je zadobil tabor svoje pravo lice. Na visoki smreki je vzplapolala jugoslovenska trobojnica. Vse je bilo v najlepšem redu, v čistoči, vsaka reč na svojem mestu. Uredili smo tudi igrišče za odbojko ter prostore za met krogle, diska in za skok v višino.

Vreme nam je bilo do sedaj vedno naklonjeno. Vprav tedaj, ko smo

bili z vsem delom gotovi, pa je dva dni deževalo in smo zato večji del dneva morali ostati pod šotori. Samo

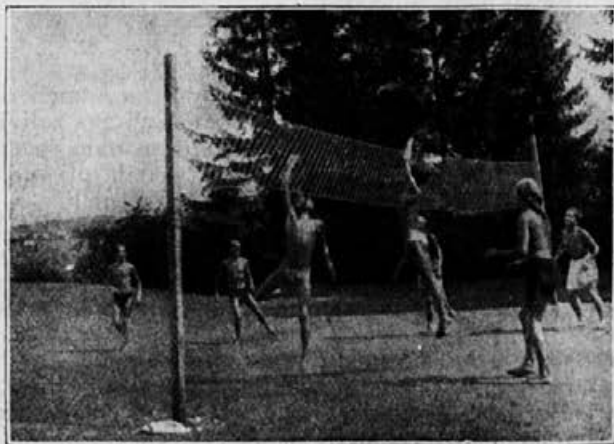
Pri kohanju ob jezeru Foto M. Š.

dežurni so hodili okoli in vestno vršili svojo službo. Nebo se je kmalu zjasnilo in šele tedaj se je začelo pravo taborsko življenje. Dnevni red je bil tak: ob 6. budnica za vse, a de-

žurni so morali vstati ob 5, nato 5 do 10 minut jutranje telovadbe. Po telovadbi smo pohiteli parkrat v gozd ter nabrali suhljadi za kuhinjo. Potem je sledil zajtrk, za tem pa pospravljanje, kajti ob 8. je bil pregled šotorov. Od 8. do $\frac{1}{2}$ 10. se je vršila telovadba, ki je obsegala igre, lahko-atletske vežbe in proste vaje; vodil jo je brat Roman. Do kosila je bil prost čas in smo se ali kopali ali pa je delal vsakdo, kar je hotel. Po kosilu 1 uro molka, zopet kohanje do $\frac{1}{4}$, potem skupne igre, do večerje prosto, po večerji pa tradicionalna zabava pri taborskem ognju. In ob 10. zvečer je tabor utihnil. Tako so minevali dnevi v zadovoljstvu nas vseh. Hrana je bila obilna in tečna, šotore pa smo si opremili s povišanimi ležišči in raznimi udobnostmi.

Vsak dan je bilo kako novo presenečenje. Posebno živahno je bilo ob nedeljah, ko so prišli gostje iz Ljubljane, ki so še povečali razpoloženje taborečih. Vsi so nas zavidali in vsak si je želel takega življenja. Tudi izlete smo prirejali v okolico, enkrat pa smo bili celo na Stolu. Skrbelo nas je samo eno: kako bo potem, ko bo treba domov. In ta čas je prišel prehitro, desetkrat prehitro.

Po štirih tednih prijetnega taborskega življenja smo morali slednjič podreti tabor in se vrniti domov. Vsi udeleženci smo se vrnili dobro razpoloženi in zadovoljni, po okoliških brdih pa bo odmeval še dolgo od nas med pastirje zanešeni klic: »Ešlopšlop!«

Moment iz vežbe odbojke

Foto M. Š.

Iz davnih časov.

(Dalje.)

V vasi je bilo vse na nogah, vse je napeto pričakovalo novic. Poslance je takoj obkolila množica, tako da njihovo delo ni bilo baš težko: hitro so razglasili poveljnikov ukaz in opomnili ljudi k pokorščini in slegi. Kmetje so takoj slušali. Vsakdo je šel na svoj dom in se pripravil za večerni shod. Vas je bila videti na zunaj tako mirna, če si pa pogledal v hišo, si videl tu, kako kmet brusi sekiro, tam kuje koso in jo pritrjuje na dolg drog, drugje spet, kako star očanec gladi krivi handžar, ki si ga je priboril v turških bojih.

Vse je mrzlično delalo in se pripravljalo.

Noč je bila temna. Skozi razpoke med oblaki se je le tam pa tam prikazala luna. Veter je vedno bolj divjal, podil oblake po nebu in jih oblikoval v čudovite slike. Sence dreves, ki so se tedaj pa tedaj pokazale, so naredile gozd še bolj skrivnosten. Vihar je divjal in upogibal vrhove dreves, se zaletaval zdaj sem, zdaj tja kot besen. Po vejah in listju je šumelo in ječalo, kot bi prosile pogubljene duše. Včasih je pretrgal ozračje prestrašen klic ptice, ki ji je nočna ujeda zasadila kremlje v telo. Skozi zrak so kot duhovi švigale sove in zbujele strah v nočnem popotniku.

Po samotni stezi je šel človek. Zavit je bil v dolg črn plašč in klobuk je imel potisnjen globoko na čelo. Opotekal se je v močnem vetru kot pijanec in godrnjal sam s seboj:

»Rajši bi šel v kres hudiča klicat, ko pa nocoj na grad!«

Pogledal je v nebo. Luna mu je posvetila v obraz in pokazalo se je dolgo, ozko obličje z upadlimi lic, ostrim nosom in tesno stisnjenimi usti. Oči so se mu mrzlo svetile. Če bi ga srečal kak vaščan, bi spoznal v njem Mrzlikarja, najbogatejšega človeka v vasi.

Bil je to človek srednjih let, ki se je pred daljšim časom priselil iz tujine, kupil posestvo, si postavil hišo in živel tu s svojim sinom Stankom. Zena mu je bila že davno umrla. Njegovo življenje je bilo čudno. Sameval

je na posestvu, v vaški družbi se ni mnogo kazal in neprestano je delal. Ker je prinesel iz tujine s seboj precej denarja, je hitro širil svoje posestvo in bil kmalu med prvimi kmeti v vasi. Njegov sin Stanko je bil lep mladenič blagega srca, a zelo odločen in resen. Kmalu se je udomačil v vasi in vsi fantje so ga vzljubili. Poleg Skalarjevih sinov, katerim je bil najboljši prijatelj, je bil Stanko med mladino najbolj v veljavi. Podpiral je Skalarjeva v njenem puntarskem delu, kjerkoli je le mogel. In ni bila v vasi nikaka tajnost, da Stanko rad vidi Marjetico in tudi ta ga ni zavračala. Ker je tudi stari Skalar imel Stanka rad, je bilo le vprašanje bodočnosti, kdaj se vzameta.

Pod Stankovim vplivom pa je začel tudi stari Mrzlikar zahajati v vaško družbo. Njegovo mirno in tiho vedenje mu je kmalu pridobilo naklonjenost in ugled, tako da je veljal za enega izmed prvih vaščanov.

A v srcu je bil Mrzlikar grd človek. Bil je zelo zamerljiv in osvetljiv, zaradi česar se je moral tudi izseliti iz svoje prejšnje domovine in iti v kraj, kjer ga niso poznali. A znal se je tako spretno prikrivati, da ga ljudje niso spoznali. Glavna njegova napaka pa je bila neizmeren pohlep po bogastvu in skopost. Za pest cekinov bi bil samemu vragu dušo prodal.

In res jo je prodal

Zadnje čase, ko se je širilo uporniško gibanje po vasi, se je tudi Mrzlikar udeleževal vseh sestankov in pogovorov. Imel je precejšnjo besedo, njegov svet so vsi radi poslušali. A da so izvolili Skalarja za poveljnika, ne pa njega, tega ni mogel pretrpeti. Ves dan ni zapustil doma, neprestano je z mračnim čelom sedel v najtemnejšem kotu hiše in premišljal, kako bi se osvetil. Ko ga je sin vprašal, kaj mu je, je kratko odgovoril:

»Tare me skrb za bodočnost kmetov.«

»Ne skrbi, oče! Zvečer imamo zadnji sestanek, pojdeva skupaj!«

»Dobro.« je mračno odgovoril stari in tuhtal dalje.

Končno je sklep dozorel. Dolgo se je boril sam s seboj, a zmagala je njegova narava. Odločil se je za naj-sramotnejše in najostudnejše sredstvo — izdajstvo.

Zvečer se je skrtil sinu in skrivaj odšel proti gradu. Ni bil strahopetec, a vendar mu ni bilo v viharni noči prijetno iti skozi gozd. Čutil se je olajšanega, če je godrnjal ali govoril sam s seboj:

»Res bi šel rajši v kres. A vseeno mi je! Ne bodo me več zapostavljali, ne! Stari Mrzlikar vam bo že pokazal, kaj se pravi poniževati najbogatejšega moža v vasi!«

Tu je nekaj zašumelo v listju in zaslišal je pritajen klic. Stari se je zdrznil in se prestrašeno ozrl Hitro je stopil v ono smer in v roki se mu je posvetil nož.

»Ah, saj ni nič!« si je oddahnil. »Zajca sem menda dvignil iz spanja, pa je zbežal in je zašumelo.«

In nadaljeval je svojo Judežvo pot proti gradu.

Medtem pa se je pri oglarskih kočah zbiralo staro in mlado. Vsi resnih obrazov, v svesti si velike naloge, ki jih je čakala. Trije veliki ognji so razsvetljevali taborišče. Vse je gomazelo kot na mravljišču. Vladal pa je največji mir in pogovor se je razvijal le šepetaje.

Pri največjem ognju so se zbrali vaški voditelji s Skalarjem na čelu in razpravljali.

»Mnogo nas je,« se je oglasil eden izmed njih in se ozrl po taborišču.

»A to še ni vse! Še dokaj jih bo prišlo, saj še ni deset,« je pristavil drugi.

»Malo bomo še počakali, potem pa zberemo ljudi. Imel bom kratek govor, v katerem bom razložil ves načrt. Potem bomo razdelili orožje in se razšli,« je odgovoril Skalar. Vse mu je pritrjevalo.

»Le čudno, da Mrzlikarja in njegovega sina še ni,« se je nenadoma nekdo spomnil.

»Evo ga, Stanko že prihaja!« je vzkliknil nekdo.

»In kako se mu mudi! Na vso moč nudi konja! Da se ni staremu kaj pripetilo!« Možje so se resno spogledali.

Res je prihajal Stanko. Jezdil je neosedlanega konja, na obrazu si mu bral nepopisen obup, lasje so mu bili

divje zmršeni. Bela konjska pena, ki je v kosmih frčala na okoli, mu je pokrivala roke in prsi. Ko je zagledal Skalarja pri ognju je pognal svojega konja tja. Ustavil ga je sunkoma, bolj padel s konja, kot razjahal, se ozrl zmedeno po okoli stoječih, se zgrudil na kolena pred Skalarja in z obupnim, skoro jokajočim glasom zaklical:

»Imejte usmiljenje z menoj, ubožcem!«

»Kaj se je pa zgodilo?« je prepadeno vprašal Skalar.

Mladenič je nekaj časa okleval, kot da se boji izustiti strašno besedo, potem pa je izbruhnil:

»Moj oče vas je izdal!« in se zgrudil na tla.

Kakor strela z jasnega je udarilo med vaščane. Kaj takega niso pričakovali. Prvi trenotek jim je kar zaprlo sapo in zaradi razburjenja niti govoriti niso mogli. Nato je nekdo plaho pripomnil:

»Kaj pa sedaj?«

Da, kaj sedaj? Z Mrzlikarjevimi izdajstvom je ves načrt propadel in upi so šli po vodi. Če se graščak pravi pravi na napad, lahko deset let butajo z glavo ob zid, pa ne pridejo skozi. Poleg tega graščak najbrž ne bo čakal do druge noči, ampak bo takoj jutri napravil velik pogon na kmete, jim voditelje polovil in jih dal pobesiti, ostalim pa naložil nove davke. Kako najti izhod?

Prvi se je zavedel Skalar.

Stopil je k ihtočemu Stanku, ga dvignil in mu ljubeznivo dejal: »Potolaži se, sinko! Saj nisi ti kriv!«

Mladeniču se je razjasnil obraz.

»Toda kako si izvedel za očetovo izdajstvo?« ga je vprašal Skalar.

»Že ves dan je bil oče nekam čuden in zamišljen,« je začel s plahim, drhtečim glasom Stanko. »Govoriti sploh nisem mogel z njim. Ko sem ga vprašal, kaj mu je, mi je odgovoril, da ga skrbi naša bodočnost. S tem odgovorom sem bil zadovoljen in ga nisem več izpraševal. Ko se je storila noč, je nenadoma izginil. Šel sem ven in ga iskal po vsem posestvu. Končno sem se spomnil, da je mogoče že odšel in sem se obrnil nazaj proti hiši. Kar sem zagledal pri kozolcu temno postavu, ki je krenila na pot skozi gozd.

(Dalje prihodnjič.)

Glasnik

† Brat Božidar Mladenović, pitom. narednik Vojne akademije. Tešak je dan bio 18. septembar za njegovu sokolsku braću, pitomačke i školske drugove kad su pročitali u novinama, da je umro on, njihov idealan brat, prijatelj i drug.

Ušao je u sokolske redove Sokolskog društva Beograd I kao naraštajac 1926. god. Bio je vremenski dosta malo u Sokolu, pošto je već 1928. god. otišao u Vojnu akademiju. Za to kratko vreme sokolovanja ostavio je lepe uspomene.

Tih i skroman, povučen u sebe, otišao je u akademiju i odneo volju za rad i pravu, instinsku ljubav za Sokolstvo. Idealista, kakav se retko nađe, blag i prema svima pažljiv i srdačan, umeo je da zadobije ljubav svih poznanika i drugova. Ispratili smo ga sa uverenjem, da će se vratiti Sokolstvu i doneti mu opet svoju čistu, mladenačku dušu i retko osećanje discipline i odgovornosti. Ispratili smo dečka, poslušnog i disciplinovanog, a očekivali smo čoveka, izrađenog, spremnog, da druge uspešno povede napred.

I baš ovih dana, kad se njegovi drugovi proizvode za potpručnike i određuju za ozbiljan i odgovoran rad, on je, umesto da nam se vrati i unese svežu snagu u naše redove, otišao za uvek tamo odakle ne smemo i ne možemo da ga očekujemo. Otišao je u večnost začuden, željan života i pun volje za radom.

U ime Sokola i drugova, neka Ti je laka zemlja, dobri, dragi brate Božo! Roditeljima tvojim neka Bog da utehe. Mi ih možemo samo toliko utešiti, što će u našem sećanju, u duši ostati uvek jedna svetla iskra, jedno toplo i čisto sećanje na Tebe. A nas, pak tešiće to, što će Tvoja duša, Tvoj kratak život i rad, ali pun sadržine i ideala, biti uvek svetao primer, koji će nas bodriti na daljnu borbu.

Neka Ti je miran večiti san! Slava Ti!
Jovan C. Đurić, Beograd.

Nove knjige, koje toplo preporučamo također i sokolskom naraštaju. Prosvetni odbor Saveza SKJ izdao je »Praktički

udžbenik češkog jezika« (za Sokole priredio br. Franjo Malin) i »Uputstva za taborovanja« (naš pisao br. Velimir Popović). Prva knjiga važna je ne samo sa gledišta, da se svaki jugoslovenski Soko bar u temeljima upozna sa jezikom bratskog čehoslovačkog naroda, već naročito također i obzirom na svesokolski slet, koji će se naredne godine održati u Pragu. — Druga knjiga je obzirom na sve veći razmah taborovanja u našem Sokolstvu također od neprocenjive vrednosti. Svaki naraštajac i svaka naraštajka, koji sa svojim društvom polaze na taborovanja, moraju biti za to pripravljeni već pre odlaska. Pri tome će im veoma dobro poslužiti pomenuta knjiga. — »Udžbenik« stoji 25 Din. Knjige se naručuju kod Jugoslovenske Sokolske Matice, Ljubljana, Narodni dom.

Italijani na našem Primorju. Ako Nemać A. Wirth govori u svojoj površnoj knjizi »Der Balkan« o »snažnoj italijanskoj iredenti u Dalmaciji«, nije ni čudo, da italijanski pisci još jače naduvaju broj svojih sunarodnjaka, kojih cene da ima od 40.000 do 100.000! Treznija službena statistika italijanskog ministarstva vanjskih poslova za 1927. g. navada da ih ima u celoj Jugoslaviji 14.329, od toga 9089 u Dalmaciji i hrvatskom Primorju. Dr. Ivo Rubić izdao je nedavno iscrpno znanstveno delo »Talijani na Primorju kraljevine Jugoslavije«, u kojem za 1. juna 1930. navada na jugoslovenskom Jadranu 9400 Italijana, dakle 0-64% od celokupnog stanovništva obale, koje iznosi 764.699. Po broju ih je najviše u Splitu, naime 1309, t. j. samo 3-51% stanovništva. Razmerno su najjači u mestu Krku, 75 osoba. Ipak mnogo je tu bogataša, u čijim je rukama veliki deo cementne industrije, ugljenokopi i sardinski trust. Škola ima 10 sa 624 učenika. Naslednici mletačkog gospodstva ipak se uveliko iseljuju; god. 1930. iselilo se je 709 osoba. Zemlje imaju u Dalmaciji još oko dva postotka.

Nemkinje protiv rata. Po uzoru francuskih majka osniva se sada u Nemačkoj »Materinski savez«, koji već broji među

svoje pripadnike najuglednije pretstavnice feminističkog i pacifističkog pokreta. Poziv ovog udruženja završava se ovako: »Pridite nam, da stvorimo zajedničku frontu, velesilu protiv rata, u zaštitu naše dece, koju moramo očuvati od rata, koji nadolazi i koji grozi, da će s bombama i plinovima uništiti sve što diše. Širićemo svoje mišljenje posvuda, među svim narodima. Postaćemo moćna i nepobediva sila«.

Izvor i uzrok morala. Što je potrebno, da postaneš dobar, pravedan i pošten? Ako pažljivo proučimo brojne životopise, autobiografije i ispovedi, koje se nalaze u velikim knjižnicama, počinjemo sumnjati u tobožnje razloge morala.

Versko čuvstvo je naime veoma važno za uzgoj značaja, ali nije dovoljno da stvori potpunog čoveka. Na tisuće primera dokazuje nam, da religiozni osećaji bivaju u istom srcu kao i razne nevaljale težnje.

Na drugoj strani spominje se učenje rečju i primerom. Također i to ima svoje značenje, koje je neocenljivo za stvaranje plemena. Ipak samo po sebi to ne može uroditi dobrotom i poštenjem. Zatim ima mo nagrade i kazne, koje se ipak ne temelje na istinskim iskušenjima. Zato im ne možemo potpuno verovati. Što je u čoveku najblažega i najboljega, ne more se kupiti, niti isiliti grožnjama, pa obećali mu nebo ili pakao.

Po dubokom promišljanju dolaziš do toga, da je u čovečjem srcu jedini uzrok dobrote: premoć altruizma nad ostalim nagonima. Svaki greh proti sebi ili društvu izvire svakodnevno iz sebičnosti. Zadaća je prosvete, da sebičnu sklonost ublaži altruizmom, sebeljublje sa brigom za obitelj i s općim ponosom, ukratko, želju za ličnim uspehom sa željom za uspeh naroda ili plemena. Središte ljubavi, nastojanja, težnja, marljivosti svakoga pojedinca treba najpre da pređe od pojedinca na skupinu i najposle na čovečanstvo.

Da se to postigne, treba upotrebiti brojne činioce, kao znanost, zakon, uzgoj, ugladenost; svaki ovaj faktor ima svoju zadaću. Od velike je važnosti izobrazba i okolica. Ipak zadaća će biti tek tada rešena, kada srca budu uistinu čovečanski osećala.

Kantova kategorična zapoved veli: »Radite tako, da vaša lična volja važi za opći zakon.« Isus je pak u svom zlatnom nauku još bolje rekao: »Činite drugima tako, kako bi želeli, da i drugi čine vama.«

Frank Crane.

Abrakadabra. Kolonijalna izložba u Parizu svakog dana iznese kakav problem. Jednoga dana tako živo su se prepirali, što znači izraz »baraka«, koji Marokanci tako rado rabe, navodno u značenju »sreća«. F. de Mély pak tvrdi, da

je ta reč hebrejskog izvora, berek — dobro govoriti, što je u arapskom dobilo značenje za »blagoslov«. Uistinu je to čarobna reč, koju su još u staro doba u Egiptu uklesavali u gnostično kamenje, koje su stoga u srednjem veku nazivali »abraksa«: blaženi kamen. Križari doneli su ih mnogo sa istoka te su ih postavili u crkve pored vladarskih grobnica, gde su stajali cela stoleća.

U Evropi je »baraka« stvorila naziv abrakadabra, magičnu i čarobnu rečenicu, koja navodno oterava groznicu. Po prvi put je oko g. 200 po Kr. u poučnom savetu preporuča Qu. Serenus Samonicus. Praznoverci su je pisali u obliku jednakostraničnog trokuta u 11 redaka, ispuštajući po jedan slog, ili pak u 6, ispuštajući po dva slova, n. pr.

A B R A K A D A B R A
B R A K A D A B R
R A K A D A B
A K A D A
K A D
A

Takovu kabalističku pločicu nosili su oko vrata kao svetnju. Dandanas kaže se ponekad abrakadabra u značenju neke čarolije, tajne, slične kao hokuspokus, što je nastalo iz: hec est corpus meus — to je telo moje. — D.

Jezera. Sva jezera osuđena su na propast, poglavito zbog naplava, koje donesaju pritoci: u Val Sugani je n. pr. Lago morto nestalo tek 1818. god. Na Bledu je Zaka znatan deo zemlje, koji je bio pod vodom. Ili se pretvaraju u bare, n. pr. Steinhudsko more, koje se je već silno suzilo radi obrasle obale. U suhim krajevima tako, po Australiji i Aziji, kada ne kiši, presuše. Presušna jezera se ubrzo napune vodom. Najslavniji primer na celom svetu je naše Cirkniško jezero, koje sada produbljuju, da se zimi nebi pre naglo razlilo, zatim Kopajsko jezero u Grčkoj, većinom je presušeno, kao i Eichensko jezero u južnoj Nemačkoj. Kod Vladosti u Gruziji nalazi se kilometar široko jezero, koje svake 3. ili 4. godine nestane u podzemne pukotine. Plitko, potpuno suho dno, napuni se nekako kroz mesec dana potpuno vodom.

Korist guja. Već engleski prirodoslovac Darwin upozorio je na veliku korist guja za poljodjelstvo. Izvanredna plodovitost doline Belog Nila potiče od tih guja. Dosta znalo se je naime, da u 25 godina te životinje prinesu na površinu zemlju iz dubine od 60 cm. Proračunano na četvorni kilometar to iznosi 25.000 tona zemlje.

Listovna marka. Englez Rowland Hill, na svojem putovanju 1836., skrenuo je u gostionu, dosta daleko od Londona i tu je opazio, kako je mlada poslužnica imala teškoća sa pismom, koje je slala svome zaručniku u London, jer je raznosac sva-

koga puta tražio šiling nagrade. Osim toga doznao je, da su verenici iznašli način, kako bi taj novac prištedeli, a da ipak budu u pismenom doticaju. Ako je naime mlada primila iz Londona pismo, povratila bi ga raznosaču uz pripomenu, da nema čime da plati. U desnom kutu pisma nalazio je se tajni znak, po kome je mladenka znala, da se njeni dragi dobro nalazi. Tako je Rowland Hill došao na misao, da načini jeftinu marku, koja će se prilepiti na pismo kao dokaz, da je poštarina plaćena. I taj način ubrzo se je raširio po čitavom svetu.

Najdeblje drvo na svetu. Takovog gozrostasa ima meksikansko selo Santa Maria Tule. Na grobištu šepiri se Metuzalem meksikanskog bilja, neznani cedar, visok 45 m. Tri metra nad zemljom ima debl 54 m opsega. Vrh stabla slobodno bi se mogao nazvati šuma u miniaturi.

Avijatičar i krokodil. Mladi engleski avijatičar, dodeljen društvu Shell Oil Company, bio pošao u Nairobi, gde se je imao oženiti. Kada je leteo nad Kampalskim močvarjem u Ugandi, nenadano je bio prisiljen da se spusti na zemlju. Pri tome mu se je avion prevrnuo. Raznjeni mladić najposle se izvukao ispod stroja. Tada je uvideo, da je pristao usred krokodilskog tabora. Zveri su bile do pola tela zakopane u blato. Avijatičar morao je da između njih plazi, pucajući iz revolvera i dozivajući u pomoć. Čitavih pet sati trajala je ta strašna mora. Napokon su ga ugledali domaći i odneli ga u Kampalu.

Odakle je bio Kolumbo. Dosada se je obično tvrdilo, da je Krištof Kolumbo ugledao svetlo sveta u Genovi ili bar u pokrajini Liguriji. Ali već u 18. veku pojavilo se je mišljenje, da je taj mornar moguće bio Katalonac. I dve godine je neki ljubitelj knjige iz Milana našao na koricama jedne knjige iz 16. veka zanimivu listinu, koju je nedavno objavio knjižničar barcelonskog sveučilišta u madridskom tedniku ABC. Listina nosi godinu 1494. Napisao ju je Giovan de Borromei, izjavljujući, da »izveštava istoriju« o ovom: Kolumbo potiče iz Majorke, a ne iz Ligurije; genoveški imenjak prouzročio je smetnju, da bi sebi pribavio brodarevu istovetnost.

Nova domaća životinja. Pred malo godina počeli su u Nemačkoj gojiti močvarnog dabara, koji je dosada ponajviše živeo u slatkim vodama, također i u moru u Južnoj Americi, gde ga nazivlju nutria. Među domaćim krznarima zauzimalje posebno mesto, jer se hrani samo biljem i to čak sa najnevrednijim vodenim biljem. Koža mu je pokrivena gustom vunom dlakom i grubim dugim četinjama. Vlada se kao dabar, a po svom okruglom repu nalikuje na štakora. Za trgovinu nutria se

preparira tako, da se žučkaste četinjne posgule i tada se krzno različito obojadiše i izglati.

Čovek i svemir. Rimska cesta s milionima zvezda, koje spadaju u naš sunčani sustav, obuhvata sve, što u vasioni živi i kreće se. Tako smo mislili do nedavna. Danas pak znamo, da vasiona do nedokučljivosti premašuje naš sunčani sistem. Prebrojavati milijarde zvezda značilo bi prebrojavati peščana zrnca u moru. I svetlo tih zvezda milion je puta jače od sunčanog. To isto vredi i za njihovu toplinu. Te strašne kalorične sile puštaju naravno upravo nepojmljivo velikom kozmičkom toplinu. Naše sunce samo od sebe odaje svake sekunde strahovite količine te topline. Ne smemo pak misliti, da ta toplina ide izgubljena i da je bezuspešna. Zemlja nas uči o tajnovitosti zvezda. Svaka biljka, svaki list na drvetu, prima iz neba tu toplinu, koja nas upravo hrani. Od nje je zavisan razvoj organskog života, koji je jedinstvenim usudom nastao pod našim svodom. U tom organskom životu je također i čovečiji. Ali zvezda, kao Betelgeusa, samo je spremište topline i ona ništa ne preživljuje. Zvezde u beskrajnosti nisu ništa drugo nego metež atomskog gibanja. Da li iz njih kada proizlazi stvarstvo, kako je proizašlo iz naše središnje zvezde, sunca? Ko to može reći? Sada — zaključuje M. Dupin — svemir je zametnuo čoveka te ga i uzdržava.

Kroz Grenlandiju. Malobrojno laponsko stanovništvo, koga med belim plemenom i njegovim običajima nestaje kao snega na suncu, nastoje zaštititi time, da na taj otok niko ne sme bez naročite dozvole. Takovu dozvolu pak dobila su dva norveška đaka, da bi na smučama (skija) ma) prešla svu Grenlandiju, kako ju je prešao Fridtjof Nansen u svojoj mladosti. Nameravali su u junu mesecu stići na zapadnu obalu toga kraja; to su mislili proći za mesec dana. Na taj put pripravljali su se tri godine. Četrnaest pasa odvezlo je saonice sa živežom, šatorima, odećom, oruđem i instrumentima. Mladi istraživači nameravali su izvesti geološka i meteorološka opažanja. Osim toga, jednim delom učestvovali su i u nemačkoj ekspediciji, koja je nastojala da pronade profesora Wegenera. Taj je imao da prezimi blizu velikog ledenjaka na otoku, ali od oktobra lanijske godine o njemu nije bilo ni traga ni glasa.

Slučaj i zvanje. Gđa. V. Bruce, habsbra avijatičarka, koja je posve sama obletela zemaljsku kuglu sa malim aparatom, nekog dana prolazila je londonskim ulicama. Prišla je jednoj trgovini, gde je bio izložen jedan avion. Hladno je prošla mimo, jer joj je i sama pomisao na avijaciju bila mrska i zaklela se je, da se nikada neće dignuti u zrak. Kada se je

vračala istim putem, nalazio se je stroj još uvek tamo, ali je sada imao na sebi napis: »Pripravan kodgod želiš«. To je u Bruce-ovoj pobudilo pozornost. Stupila je u trgovinu i naletela na domišljatog prodavača, koji ju je uveravao, da će ako ustreba avion obleteti svet. Očarana time, gospođa je kupila aparat. Pošla je na aerodrom i naučila se leteti. Danas je obletela obe polutke.

Šesto čulo. Otkuda zapravo to, da se nekim ljudima tako brzo zavrti u glavi, a drugima pak ne? Nije od toga dugo, kada je učenjacima bio potpuno poznat organ za ravnotežu. Danas pak poznajemo i uzroke za omaglicu i skoro za sve takove pojave — također i t. zv. morskna, zračna i željeznička bolest spadaju ovamo — imamo lekove. Tako se je čulo za ravnotežu pokazalo posve samostalnim i od drugih čula potpuno neodvisnim. Danas prema tome poznajemo šest čula: vid, sluh, njuh, okus, opip i ravnotežje.

Starost lađa. Trgovački brod traje sve dok može ploviti po moru, a da putnici ili utovar ne dođe u opasnost. Ali troškovi popravaka toliki su, da vlasnik, naročito ako želi da konkuriše drugim poduzetnicima, mora radije nabaviti novi brod. Vojni brod pak obično ne izdrži ni toliko vremena. Nagli napredak u modernoj tehnici ubrzo ga baca među staro železo. Kao što i čovek mora uvek da radi, ako želi da se uzdrži mlad, tako se mora i brod upotrebljavati, da očuva svoje prednosti. U neradu zahrdavi jedan kao drugi. Oba moraju također i na se da paziti. Brodove treba brižno pregledavati u svim tančinama, čistiti ih i na novo prebojdisati. Radi ovih radova nisu uporabivi po čitave mesece. Kada ostaru, razbiju se i prodaju na komade.

20.000 godina stara lubanja. Kanadski radnici su u Hudsonovom zalivu iskopali mroževu glavu staru 20 do 30 tisuća godina. Ležala je dva i po metra duboko. Rila, duga kakovih 40 cm, dobro su sačuvana, samo je jedan pri koncu malokokrnut, valjda u borbi sa severnim medvedom. Geolozi tvrde, da je to severni mrož (*Trichechus rosmarus*), čije je ple-

me u ledeno doba živelo u Hudsonskom zalivu.

Najstarija kraljica. Kralj je Alfonz suveren, koji je najduže vladao. Otkada je kraljestvo u Španjolskoj ukinuto, najstarija kraljica na svetu je nizozemska kraljica. Kraljica Wilhelmina nasledila je svoga oca 1890. god., kada je imala 10 godina, a španjolski kralj bio je tada četverogodišnji dečak. Zatim dolazi Viktor Emanuel, koji je zasao na prestolje 1900. god. Ostali vladari, koji su stupili na kraljevski presto pre kralja Jurja V., jesu norveški kralj Aakon, »izabran« 1905. god., švedski kralj Gustav, okrunjen 1907. god. i belgijski kralj, koji je nasledio svoga strica Leopolda II. 1909. god.

Vraćanja o vimenu. Heruli — staro-germansko pleme — ubili su svoga kralja, kada im je kiša pokvarila poljske plodove. »Šest stvari«, kažu prvi irski zakoni, »svedoče o neurednosti kralja: nezakonit otpor u skupštini, kršenje zakona, skupoća, jalovost krava, gnijanje voća, propadanje useva u zemlji. To je šest gorećih plamenova, koji osvetljaju slabo vladanje jednoga kralja«.

Španjolski istoričar Solis kaže, kako se je meksikanski car morao pri ustoličenju zakleti, da će pod njegovom vladom pravilno padati kiša, da neće biti poplava, ni slabe letine, niti velike sunčane žege.

U Kitaju također vredi prastarogeslo: ako je godina dobra, to je zato, jer car ima blagoslov neba, i njegovi podanici toga neće zaboraviti. Ali upravo lako bi ga zbacili s prestola, ako bi nastao potres, odnosno veće poplave ili brojni požari, jer u takovim slučajevima priprosti puk vidu prst božji.

Prosveta ima još dosta neobrađenogata u svetu.

Porez na motorna vozila. Najveći porez na motorna kola i automobile plaća se u Engleskoj. Poprečno dolazi na svako vozilo 27 funti godišnje, dakle četiri puta više nego u Udruženim Državama, gde iznaša poprečno 33 dolara. Izveštaj engleskih tvorničara i trgovaca veli, da se u Engleskoj motorna vozila upotrebljavaju prosečno 7½ godina.

